

A TRÉFA*

D U Š A N B E L Č A

Van annak már egy hónapja, hogy úgyszólván éjszakáról éjszakára mindig ugyanazt az álmod látja. Ez, gondolta, talán azzal a fájdalommal függ össze, amelyet szüntelenül a mellkasában érez. Minden reggel, amikor ilyen álmot után ébredt, valami tompa, meghatározhatatlan fájdalmat érzett a mellében, a tüdejében, a szívtájéján. Betegség idézi elő, vagy pedig ennek a makacsul ismétlődő, nyomasztó, gyötrelmes álomnak a következménye? Nem tudta.

Az pedig, amit álmodott, egyszerű semmiség, csak hogy a maga egyszerűségében jó adag kísértetiesség volt. Igaz, régebben is álmodott halálról, sőt haldoklott álmában, de mindig elég erőt érzett magában ahhoz, hogy felülkerekedjék rajta, kievickéljen belőle, hogy a kellő pillanatban elvágja, mi több, néha talán ki is nevesse, vagy valami más, kellemesebb álommal cserélje fel. Ez azonban nem hagyta, ezt nem tudta elhessegetni, lerázhatatlan volt, mint a béklyó.

Akkor álmodott először ilyet, amikor megsejtette, hogy Tamara az orránál fogva vezeti, megcsalja egy másik férfival. Sőt, nemcsak hogy sejtette, hanem bizonyos volt benne, annak ellenére, hogy felesége, éppen akkor tájt, valósággal elhalmozta figyelmének és gyöngédségének jeleivel. Mind ebben az volt a legszörnyűbb, hogy nem tudta kideríteni, ki az a férfi. Hogy ilyen tehetetlen, emiatt százszor is azt kívánta, bárcsak meghalna, a saját halálát kívánta, hogy ne legyen terhére sem az asszony, sem magának, mert már jómaga is megundorodott kettőjük életének egyhangúságától, a monotonitástól és attól, hogy már igazán semmi újat, semmi örömet nem találnak egymásban.

Eleinte szerette volna mindezt tisztázni a feleségével, szerette volna útját állni a titkos kapcsolatnak, de kudarcot vallott, mert ezekben a pillanatok-

* Dušan Belča Smrt Antonija Mihajlovića c. Szirmai-díjas novelláskötetéből

ban értelmetlennek tetszett minden, úgy érezte, az egész história csupán az ő agyának szüleménye, az ő rögeszméje. Ilyenkor belátta, hogy Tamara szereti, de úgy látszik, elfáradt tőle, mint ahogy, különben, ő is belefáradt a házastársába.

S éppen akkoriban jelentkezett az a bizonyos álom. Kezdetben csak éjszaka, később pedig már délutáni sziesztái idején, sőt akkor is, amikor elég gyakori és értelmetlen hivatalos kiszállásai közben az autóbuszban vagy a vonatban szunyókált.

Mindig ugyanazt álmodta a legapróbb részletig: látta magát, amint teljesen felkészítve a halálra fekszik az ágyon, s haldoklik, jobban mondva, úgy érzi magát, mint aki haldoklik. Igaz, nem azon a nyoszolyán, amelyet már néhány esztendeje, meglehetősen dicstelenül oszt meg Tamarával, hanem egy másikon, nem is ágy volt az, hanem csak a vázlatos rajza. Látta magát, amint összekulcsolt kézzel, mozdulatlanul fekszik, sőt, látta, tisztán látta a szobaasztalon a vázában levő virágokat, világosan megkülönböztette egymástól szirmaikat, valamiféle egyszerűbb rózsza volt, amilyen nem is termett a kertjükben, hanem csak a képével találkozott egy könyvben a rózsafajokról, azután hosszúkás búzakalászkodat és valami különös, alighanem kigondolt, kék virágokat is látott még a bokrétára tűzve. Mindannyiszor fölrémlt benne, hogy ilyen csokor nincs is, ámde gyanította, hogy olyasféle tartós jelképi ereje van, amit az álmában megjelenő halál kölcsönöz neki. Az ágya mellett csupán egy pohár állott, némi teamaradékkal az alján. A pohár pedig egy könyvön, s ez idegesítette, mert poharat soha életében nem tett le könyvre.

Vele szemben a falon nagy, zöldbe játszó olajfestmény függött, magas, hófödte hegyeket ábrázolt, és egy völgyet, amelyben hatalmas ménes legeleszett. A vadregényes táj kellős közepén égnek rúgott patákkal és lobogó sörénnyel két paripa viaskodott egymással.

Ezt az egész előképet, amely álma keretéül szolgált, mindössze egyetlen részlet törte meg. A jelenet közepén fekete ruhában mindig megjelent Tamara, mellette pedig, sötét szemüveggel az orrán egy férfi. Magától értetődően az, akivel Tamara megcsalta, s akit ő megpróbált felismerni. Erre azonban súlyos betegsége és a szemébe szökő könnyek miatt képtelen volt, noha a férfi arcvonásait ismerősnek találta. Szerette volna megkérni, vegye le a szemüvegét, ámde tűzben égő, megfásult torkán egy hang se fért ki.

Újra meg újra ismétlődő álmaiban Tamara meg a szeretője mind közelebb hajolt hozzá, az ismeretlen pedig egyre inkább hasonlított valakihez, akivel ő gyakran találkozott.

Ilyenkor aztán mindig mellkasi fájdalmakkal kísért heves szívdobogással ébredt. Nem ment orvoshoz, mert ezt nem betegségnek, hanem beteges féltékenységnek tekintette Tamara iránt, hogy még mindig olyan fiatal és

szép, meg hogy talált valakit, aki szereti, és boldoggá teszi. Jómagáról pedig úgy érezte, hogy végtelenül öreg, s hogy minden ilyen álma után még tíz évet öregedett.

Nem vette észre, hogy hanyatlik, hogy maga is elősegíti saját hanyatlását. S egy idő után előszeretettel sietett álmokra hajtani a fejét, maga hívogatta az álmot, mert látni akarta, hogy Tamara meg a babája mennyire közelítették meg a halálos ágyát. Ebből állapította meg, mennyi maradt hátra az életéből, mert sejtette, mi fog történni, ha egészen megközelítik. Tudta, akkor majd fölébe hajolnak, az ismeretlen diadalmas mosollyal leveszi a szemüvegét, és szerencsés utat kíván neki, ő pedig, miután felismeri kínzóját, meghal. De talán még lesz annyi ereje, bizakodott, hogy torkon ragadja, és kész örömmel magával rántsa abba a feneketlen sötétségbe, amely vár rá.

Csak éppen azt nem tudta kifürkészni, hogy ez mikor fog bekövetkezni. Tamara közben észre sem vette, mi történik övele. Azt hitte, a férje csupán egy kissé ideges bizonyos dolgok miatt, amikkel nem akarja őt terhelni, mivel már réges-régen megbeszélték, hogy nem fárasztják egymást a munkahelyükön történt mindenféle ostobasággal, és egyáltalán olyan problémákkal, amelyeknek semmi közük kettejük életéhez. Meg aztán azokban a napokban az asszony is mind többet időzött házon kívül – hol a fogásznál volt dolga, hogy a varrónőjénél, mindenféle orvosi ellenőrző vizsgálatokra járt, mindebből, igen könnyen, sok édes pásztoróra kitellett, az embernek nem is kellett hozzá túlságosan megsarkantyúznia a képzeletét. S ez még inkább elrontotta Antonije Mihajlović álmát.

Aztán egy este rádöbent, hogy elérkezett a napja, amikor végre majd megfejtí a titkot. Ereje fogytán elveszítette az életkedvét, s már nem is érdekelte semmi. Egy este, amíg a nyugovóra készülődő Tamara a fürdőszobában tett-vett, a férj kikapcsolta a tévét, és bevonult a hálóba. Éjjeliszekrényén rendben rakta a könyveit, még egyszer átkutatta öltönyeit a szekrényben, a zakójából kivette a pénztárcáját, és a nappaliban álló kis íróasztal fiókjába sülyesztette, odalépett Tamara nagyító tükréhez a toalettszalkán, a tükörből egy zavaros, fáradt szempár nézett vissza rá, majd bele roskadt a tágas családi ágy rá eső részébe, és a fejére húzta a takarót. Azonnyomban el is aludt. A végső kifejletre való hosszas várakozás kimerítette.

S alighogy elaludt, fokról fokra kirajzolódtak az álom körvonalai. A nem létező szoba megszokott képe, ahol az ágyszerű alkalmatosság vázlatos rajzán mozdulatlanul fekszik ő, ott a virágcsokor, a teáspohár az ágya mellé helyezett könyvön meg a falra akasztott nagy festmény a hegyvidéki tájjal és a lovakkal.

Ámde korábbi álmaitól eltérően, amikor Tamara és az ismeretlen távolabb álltak az ágyától, most majdnem egészen fölébe hajoltak, s Tamara mosolygott rá, mint aki örül neki, hogy ő a halálán van. Ez végképp lesújtotta,

de ugyanakkor valami olyan új erőt öntött belé, amilyent soha sem érzett álmában. Hirtelen kinyújtotta a karját, hatalmas, szinte természetfeletti erőfeszítést tett, hogy letépje az ismeretlen arcáról a szemüveget, s végre lássa, kit takar a pápaszem álarca.

S ez az irdatlan erőfeszítés sikerrel járt, a pillanat egy töredékig látta, hogy a férfi, aki Tamarával együtt a halálos ágya mellett áll és mosolyog rá, mosolyog a jól sikerült tréfán, amely miatt ő már hónapok óta szenvedett, senki más, mint ő maga, Antonije Mihajlović, személyesen. Azért is nem ismert rá. Hirtelen ráébredt, hogy igen, a tréfa sikerült, de hiába, minden késő, mert az a hatalmas erőfeszítés, amelyet arra az egy mozdulatra pazarolt, a végsőkig kimerítette, s értelmetlenné vált minden – mert ő már halt.

BORBÉLY János fordítása

